

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
Facultatea de Matematică și Informatică

INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ

Rezolvarea problemelor de căutare

Strategii de căutare informată
algoritmi inspirați de natură

Laura Dioșan

Sumar

A. Scurtă introducere în Inteligența Artificială (IA)

B. Sisteme inteligente

■ Sisteme care învață singure

- Arbori de decizie
- Rețele neuronale artificiale
- Mașini cu suport vectorial
- Algoritmi evolutivi

■ Sisteme bazate pe reguli

■ Sisteme hibride

C. Rezolvarea problemelor prin căutare

■ Definirea problemelor de căutare

■ Strategii de căutare

- Strategii de căutare neinformate
- Strategii de căutare informate
- Strategii de căutare locale (Hill Climbing, Simulated Annealing, Tabu Search, Algoritmi evolutivi, PSO, ACO)
- Strategii de căutare adversială

Materiale de citit și legături utile

- ❑ capitolul 16 din *C. Groșan, A. Abraham, Intelligent Systems: A Modern Approach, Springer, 2011*
- ❑ *James Kennedy, Russel Eberhart, Particle Swarm Optimisation, Proceedings of IEEE International Conference on Neural Networks. **IV**. pp. 1942–1948, 1995 (05_ACO_PSO/PSO_00.pdf)*
- ❑ *Marco Dorigo, Christian Blum, Ant colony optimization theory: A survey, Theoretical Computer Science 344 (2005) 243 – 27 (05_ACO_PSO/Dorigo05_ACO.pdf)*

Căutare locală

□ Tipologie

- Căutare locală simplă - se reține o singură stare vecină
  - Căutare tabu → reține lista soluțiilor recent vizitate
  - Hill climbing → alege cel mai bun vecin
  - Simulated annealing → alege probabilistic cel mai bun vecin
- Căutare locală în fascicol (beam local search) – se rețin mai multe stări (o populație de stări)
  - Algoritmi evolutivi
  - Optimizare bazată pe comportamentul de grup (Particle swarm optimisation)
  - Optimizare bazată pe furnici (Ant colony optimisation)

Algoritmi inspirați de natură

- ❑ Care este cea mai bună metodă de rezolvare a unei probleme?
  - Creierul uman
    - ❑ A creat roata, mașina, orașul, etc
  - Mecanismul evoluției
    - ❑ A creat creierul (mintea) umană
- ❑ Simularea naturii
  - Cu ajutorul mașinilor → rețele neuronale artificiale simulează mintea umană
    - ❑ Mașini de zbor, computere bazate pe ADN, computere cu membrane
  - Cu ajutorul algoritmilor
    - ❑ algoritmi evolutivi simulează evoluția naturii
    - ❑ algoritmi inspirați de comportamentul de grup simulează adaptarea colectivă și procesele sociale dintr-un colectiv
      - Particle Swarm Optimisation (PSO)
        - <http://www.youtube.com/watch?feature=endscreen&v=JhZKc1Mgub8&NR=1>
        - <http://www.youtube.com/watch?v=ulucJnxT7B4&feature=related>
        - <https://www.youtube.com/watch?v=TWqx57CR69c>
      - Ant Colony Optimisation (ACO)
        - http://www.youtube.com/watch?v=jrW_TTxP1ow

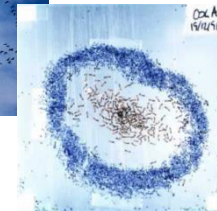
Algoritmi inspirați de natură

■ Inteligența de grup (colectivă)

- O populație de indivizi care interacționează în scopul atingerii unor obiective prin adaptarea colectivă la un mediu global sau local

■ Metaforă computațională inspirată de:

- zborul păsărilor în formă de V
- furnicile aflate în căutarea hranei
- roiurile de albine care își construiesc cuibul
- bancurile de pești

■ deoarece

- controlul este distribuit între mai mulți indivizi
- comunicarea între indivizi se realizează local
- comportamentul sistemului transcede din comportamentul individual
- sistemul este robust și se poate adapta schimbărilor de mediu

■ Insecte sociale (2% din totalul insectelor):

- Furnici
  - 50% din insectele sociale
  - 1 furnică are aprox. 1 mg → Greutatea totală a furnicilor ≈ greutatea totală a oamenilor
  - Trăiesc de peste 100 milioane de ani (oamenii trăiesc de aprox. 50 000 de ani)
- Termite
- Albine

Algoritmi inspirați de natură

□ Grup (roi - Swarm)

- O colecție aparent dezorganizată de indivizi care se mișcă tinzând să se grupeze, dar fiecare individ pare să se miște într-o direcție oarecare
- În interiorul colecției apar anumite procese sociale
- Colecția este capabilă să efectueze sarcini complexe
  - fără nici o ghidare sau control extern
  - fără nici o coordonare centrală
- Colecția poate atinge performanțe care nu pot fi atinse de indivizi în izolare

□ Adaptare colectivă ➔ auto-organizare

- Mulțimea mecanismelor dinamice care generează un comportament global ca rezultat al interacțiunii componentelor individuale
- Regulile care specifică interacțiunea sunt executate doar pe baza unor informații locale, fără referințe globale
- Comportamentul global este o proprietate emergentă a sistemului (și nu una impusă din exterior)

PSO

- ❑ Aspecte teoretice
- ❑ Algoritm
- ❑ Exemplu
- ❑ Proprietăți
- ❑ Aplicații

PSO – aspecte teoretice

□ Propusă

- de Kennedy și Eberhart în 1995 <http://www.particleswarm.info/>
- Inspirată de comportamentul social al stolurilor de păsări și al bancurilor de pești

□ Căutare

- **Cooperativă**, ghidată de calitatea **relativă** a indivizilor

□ Operatori de căutare

- Un fel de mutație

PSO – aspecte teoretice

□ Elemente speciale

■ Metodă de optimizare bazată pe:

- populații ($\approx$ AG) de particule ($\approx$ cromozomi) care caută soluția optimă
- cooperare (în loc de competiție ca în cazul AG)

■ Fiecare particulă:

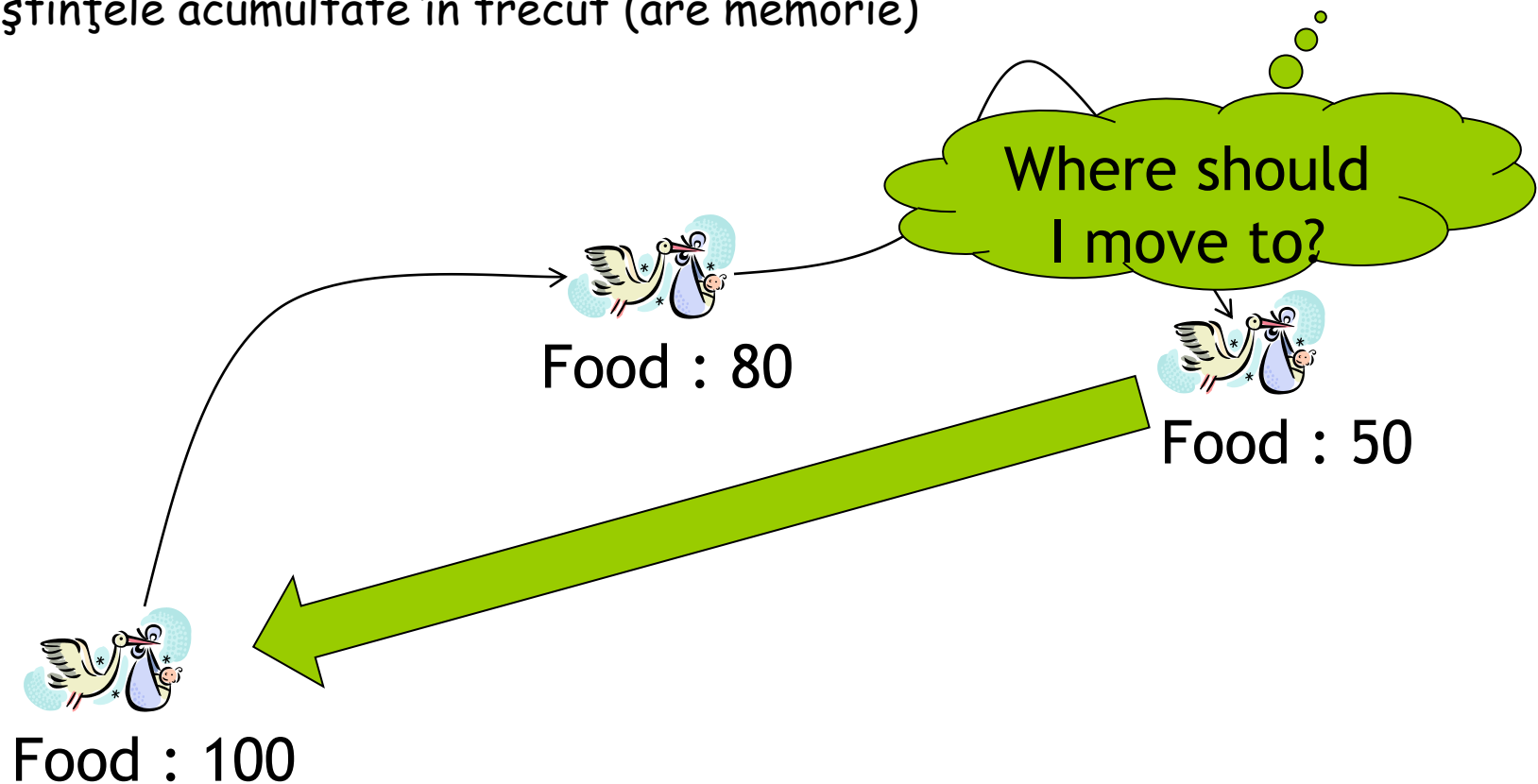
- Se mișcă (deplasează în spațiul de căutare) și are o viteză (viteză $\approx$ mutare pt că timpul este discret)
- Reține locul (poziția) unde a obținut cele mai bune rezultate
- Are asociată o vecinătate de particule

■ Particulele cooperează

- Schimbă informații (legate de descoperirile făcute în locurile deja vizitate) între ele
- Fiecare particulă știe fitnessul vecinilor ei a.î. poate folosi poziția celui mai bun vecin pentru a-și ajusta propria viteză

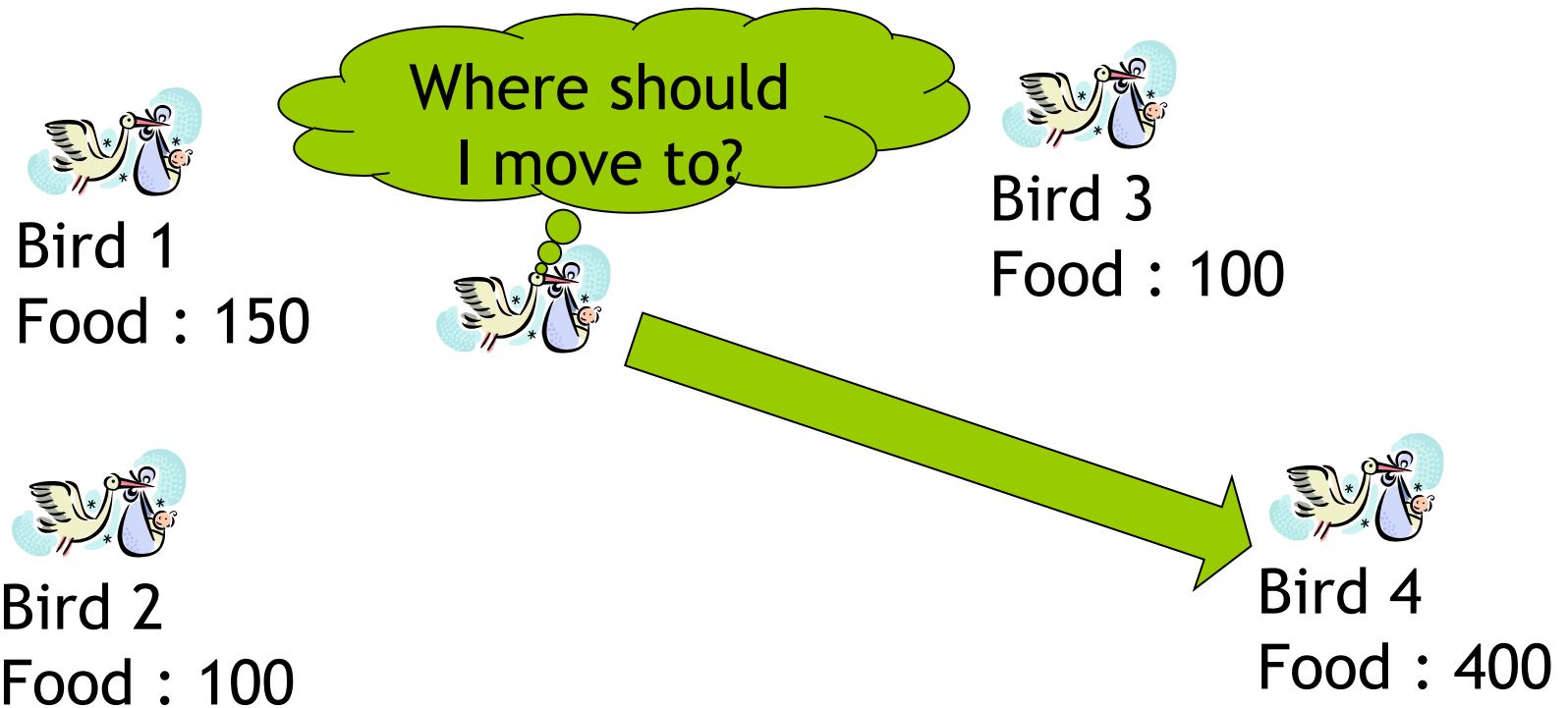
PSO – aspecte teoretice

Ideea de bază: comportament cognitiv → un individ își amintește cunoștințele acumulate în trecut (are memorie)

PSO – aspecte teoretice

Ideea de bază: comportament social → un individ se bazează și pe cunoștințele celorlalți membri ai grupului

PSO – algorithm

□ Schema generală

1. Crearea populației inițiale de particule
  - Poziții aleatoare
  - Viteze nule/aleatoare
2. Evaluarea particulelor
3. Pentru fiecare particulă
  - Actualizarea memoriei
    - Stabilirea celei mai bune particule din swarm (g_{Best}) / dintre particulele vecine (l_{Best})
    - Stabilirea celei mai bune poziții (cu cel mai bun fitness) în care a ajuns până atunci – p_{Best}
  - Modificarea vitezei
  - Modificarea poziției
4. Dacă nu se îndeplinesc condițiile de oprire, se revine la pasul 2, altfel STOP

PSO – algorithm

1. Crearea populației inițiale de particule

■ Fiecare particulă are asociată

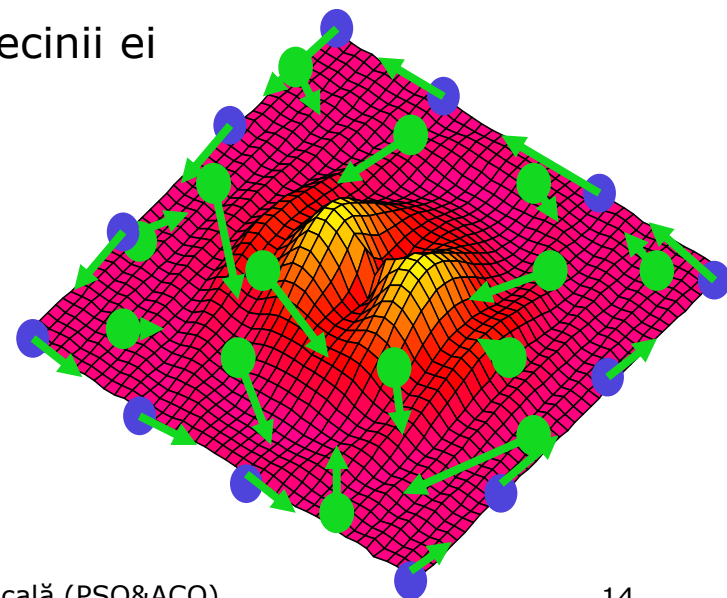
- o poziție – potențială soluție a problemei
- o viteză – modifică o poziție în altă poziție
- o funcție de calitate (fitness)

■ Fiecare particulă trebuie să poată:

- interacționa (schimba informații) cu vecinii ei
- memora o poziție precedentă
- utiliza informațiile pentru a lua decizii

■ Inițializarea particulelor

- poziții aleatoare
- viteze nule/aleatoare

PSO – algorithm

---

2. Evaluarea particulelor
  - dependentă de problemă

PSO – algorithm

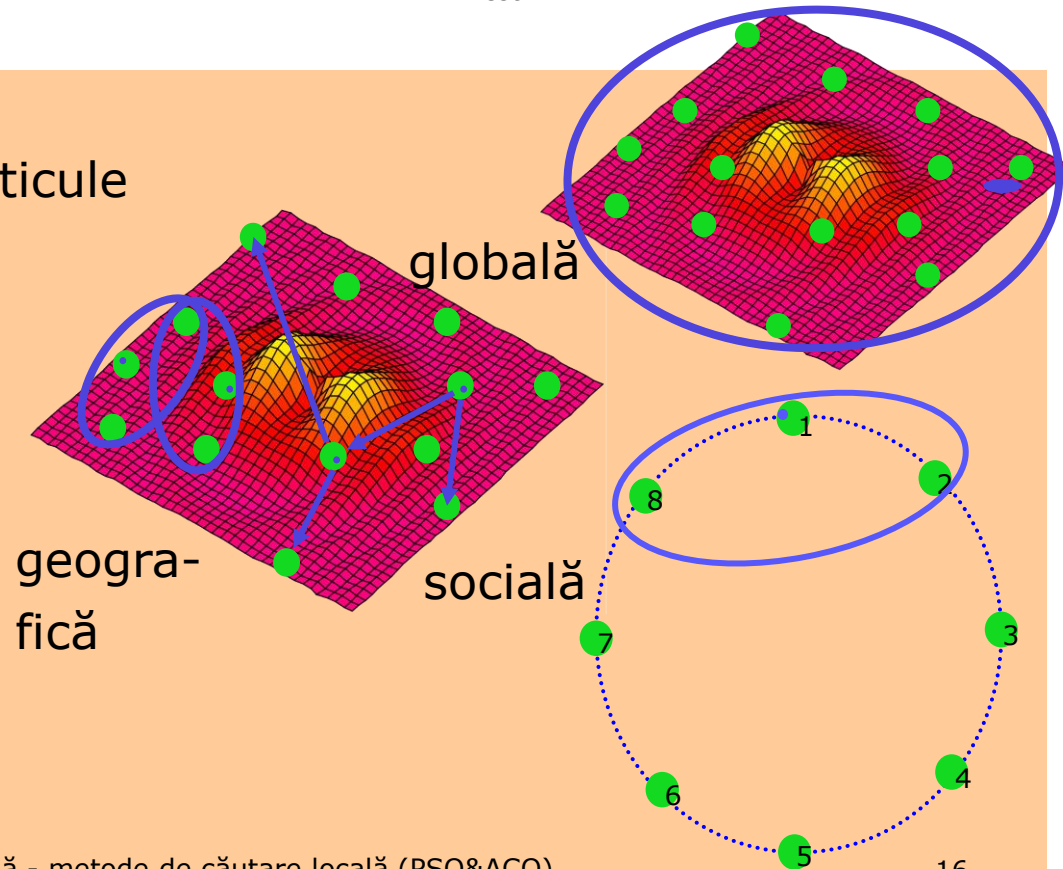
3. Pentru fiecare particulă x

■ Actualizarea memoriei

- Stabilirea celei mai bune particule din swarm (g_{Best}) / dintre particulele vecine (p_{Best})

■ Vecinătate a unei particule

- Întinderea vecinătății
  - Globală
  - Locală
- Tipul vecinătății
  - Geografică
  - Socială
  - Circulară

PSO – algorithm

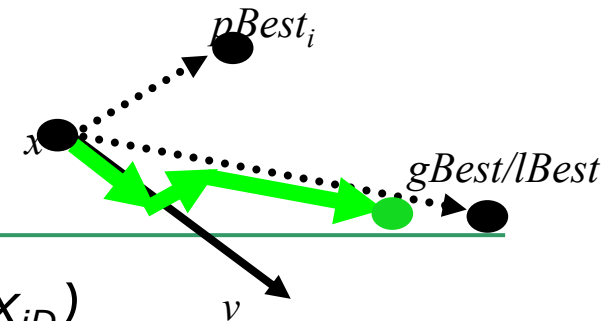
---

3. Pentru fiecare particulă x

- Actualizarea memoriei

- Stabilirea celei mai bune particule din swarm (g_{Best}) / dintre particulele vecine (l_{Best})
- Stabilirea celei mai bune poziții (cu cel mai bun fitness) în care a ajuns până atunci – p_{Best}

PSO – algorithm

3. Pentru fiecare particulă $\mathbf{x}_i = (x_{i1}, x_{i2}, \dots, x_{iD})$

■ Modificarea vitezei $\mathbf{v}$ și a poziției $\mathbf{x}$ (pe fiecare dimensiune)

- $v_{id} = w * v_{id} + c_1 * rand() * (p_{Best\ d} - x_{id}) + c_2 * rand() * (g_{Best\ d} - x_{id})$
- $x_{id} = x_{id} + v_{id}$
- unde:
  - $i=1, N$ (N – nr total de particule); $d = 1, D$
  - w – factor de inerție (Shi, Eberhart)
    - $w * v_{id}$ – termen inerțial → forțează particula să se deplaseze în aceeași direcție ca și până acum (tendință curajoasă – *audacious*)
    - balansează căutarea între explorare globală (w mare) și locală (w mic).
    - poate fi constantă sau descrescătoare (pe măsura „îmbătrânirii” grupului)
  - c_1 – factor de învățare cognitiv
    - $c_1 * rand() * (p_{Best\ d} - x_{id})$ – termen cognitiv → forțează particula să se deplaseze spre cea mai bună poziție atinsă până atunci (tendință de conservare)
  - c_2 – factor de învățare social
    - $c_2 * rand() * (g_{Best\ d} - x_{id})$ – termen social → forțează particula să se deplaseze spre cea mai bună poziție a vecinilor; spirit de turmă, de urmăritor
  - Cei doi factori c_1 și c_2 pot fi egali sau diferiți ($c_1 > c_2$ și $c_1 + c_2 < 4$ – Carlisle, 2001)
- Fiecare componentă a vectorului vitezelor este restricționată la un interval: $[-v_{max}, v_{max}]$ pentru a asigura păstrarea particulelor în spațiul de căutare.

PSO – proprietăți

□ Principii în PSO:

- proximitate – grupul trebuie să efectueze calcule în spațiu și timp
- calitate – grupul trebuie să fie capabil să răspundă la factorii calitativi ai mediului
- stabilitate – grupul nu trebuie să își schimbe comportamentul la fiecare sesizare a mediului
- adaptabilitate – grupul trebuie să fie capabil să își schimbe comportamentul atunci când costul schimbării nu este prohibit.

□ Diferențe față de EC:

- nu există un operator de recombinare directă – schimbul de informație are loc în funcție de experiența particulei și în funcție de cea a celui mai bun vecin și nu în funcție de părinții selectați pe baza fitness-ului.
- Update poziție ~ similar cu mutația
- Nu se folosește selecția – supraviețuirea nu este legată de fitness.

□ Versiuni ale algoritmului de tip PSO

- PSO binar discret
- PSO cu mai mulți termeni de învățare socială
- PSO cu particule eterogene
- PSO ierarhic

PSO – proprietăți

□ PSO discret (binar)

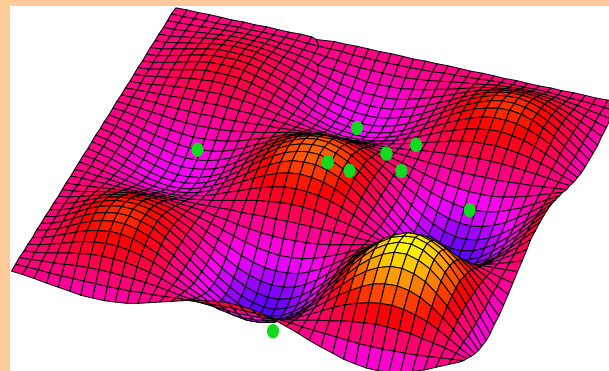
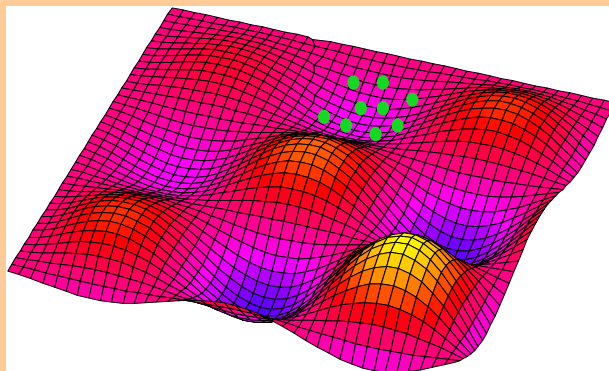
- Versiune a PSO pentru spațiu de căutare discret
- Poziția unei particule
  - Potențială soluție a problemei → string binar
  - Se modifică în funcție de viteza particulei
- Viteza unei particule
  - element din spațiu continuu
  - se modifică conform principiilor de la PSO standard
  - se interpretează ca probabilitatea de modificare a bit-ului corespunzător din poziția particulei

$$x_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{dacă } \tau < s(v_{ij}) \\ 0, & \text{altfel} \end{cases}, \text{ unde } s(v_{ij}) = \frac{1}{1 + e^{-v_{ij}}}$$

PSO – proprietăți

❑ Pericole

- Particulele tind să se grupeze în același loc
  - ❑ Convergență prea rapidă și nu reușesc să evadeze dintr-un optim local
  - ❑ Soluția:
    - Reinițializarea unor particule

- Deplasarea particulelor spre regiuni nefezabile

PSO – proprietăți

□ Analiza algoritmilor de tip PSO

- Comportamentul dinamic al grupului poate fi analizat cu ajutorul a 2 indici

□ Indicele de dispersie

- Măsoară gradul de împrăștiere a particulelor în jurul celei mai bune particule din grup
- Media distanțelor absolute (pe fiecare dimensiune) între fiecare particulă și particula cea mai bună
- Explică gradul de acoperire (întins sau restrâns) a spațiului de căutare

□ Indicele vitezei

- Măsoară viteza de mișcare a grupului într-o iterație
- Media vitezelor absolute
- Explică cum (agresiv sau lent) se mișcă grupul

PSO – aplicații

- ❑ Controlul și proiectarea antenelor
- ❑ Aplicații biologice, medicale, farmaceutice
  - Analiza tremurului în boala Parkinson
  - Clasificare cancerului
  - Predicția structurii proteinelor
- ❑ Comunicare în rețele
- ❑ Optimizare combinatorială
- ❑ Optimizări financiare
- ❑ Analiza imaginilor și analiza video
- ❑ Robotică
- ❑ Planificare
- ❑ Securitatea rețelelor, detecția intrușilor, criptografie, criptanaliză
- ❑ Procesarea semnalelor

ACO

- ❑ Aspecte teoretice
- ❑ Algoritm
- ❑ Exemplu
- ❑ Proprietăți
- ❑ Aplicații

ACO – aspecte teoretice

□ Propusă

- de Colorni și Dorigo în 1991 inițial pentru rezolvarea problemelor de optimizare discretă – gen TSP – (ca o contrapartidă pentru AG) – <http://iridia.ulb.ac.be/~mdorigo/ACO/about.html>
- inspirată de comportamentul social al furnicilor în căutarea unui drum între cuib și o sursă de hrană
- De ce furnici?
  - Munca în colonie (de la câteva furnici până la milioane de furnici)
  - Diviziunea muncii
  - Au comportament social complex

□ Căutare

- **Cooperativă**, ghidată de calitatea **relativă** a indivizilor

□ Operatori de căutare

- Constructivi, adăugând elemente în soluție

ACO – aspecte teoretice

□ Elemente speciale

- Problema de optimizare trebuie transformată într-o problemă de identificare a drumului optim într-un graf orientat
- Furnicile construiesc soluția plimbându-se prin graf și depunând pe muchii feromoni
- Metodă de optimizare bazată pe:
  - Colonii ($\approx$ AG) de furnici (în loc de cromozomi) care caută soluția optimă
  - cooperare (în loc de competiție ca în cazul AG)
- Fiecare furnică:
  - Se mișcă (deplasează în spațiul de căutare) și depune o cantitate de feromon pe drumul parcurs
  - Reține drumul parcurs
  - Alege drumul pe care să-l urmeze în funcție de
    - Feromonul existent pe drum
    - Informația euristică asociată aceluia drum
  - Cooperează cu celelalte furnici prin urma de feromon corespunzătoare unui drum care
    - depinde de calitatea soluției și
    - se evaporă cu trecerea timpului

ACO – aspecte teoretice

□ Furnici naturale

- O colonie de furnici pleacă în căutarea hranei

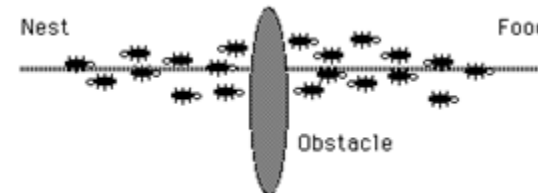

ACO – aspecte teoretice

□ Furnici naturale

- O colonie de furnici pleacă în căutarea hranei
- La un moment dat, în drumul lor apare un obstacol

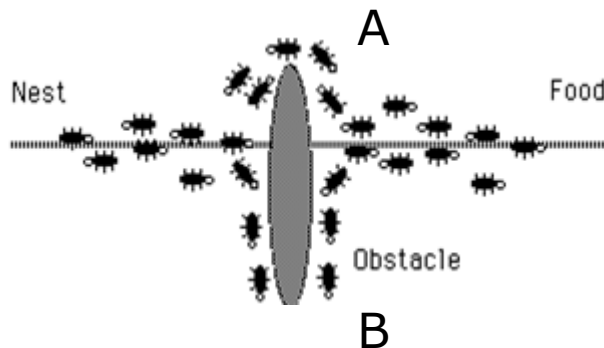

ACO – aspecte teoretice

□ Furnici naturale

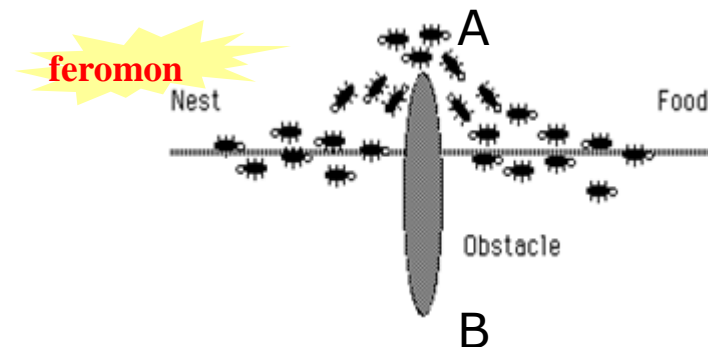
- O colonie de furnici pleacă în căutarea hranei
- La un moment dat, în drumul lor apare un obstacol
- Furnicile vor ocoli obstacolul fie pe ruta A, fie pe ruta B

ACO – aspecte teoretice

□ Furnici naturale

- O colonie de furnici pleacă în căutarea hranei
- La un moment dat, în drumul lor apare un obstacol
- Furnicile vor ocoli obstacolul fie pe ruta A, fie pe ruta B
- Pentru că ruta A este mai scurtă, furnicile de pe acest drum vor face mai multe ture, deci vor lăsa mai mult feromon
- Concentrația de feromon va crește mai accelerat pe ruta A decât pe ruta B a.î. furniciile de pe ruta B vor alege (pe bază de miros) ruta A
- Pentru că pe ruta B nu vor mai merge furnici și pentru că feromonii sunt volatili, urma furnicilor de pe ruta B va dispărea
- Deci, furnicile se vor plimba doar pe cel mai scurt drum (ruta A)

ACO – aspecte teoretice

- Furnicile artificiale seamă cu furnicile reale
  - navighează de la cuib spre sursa de hrană
  - descoperă drumul mai scurt pe baza urmei de feromon
    - fiecare furnică execută mișcări aleatoare
    - fiecare furnică depozitează feromon pe drumul parcurs
    - fiecare furnică detectează drumul urmat de “furnica șefă”, înclinând să-l urmeze
    - creșterea cantității de feromon de pe un drum îi crește acestuia probabilitatea de a fi urmat de tot mai multe furnici
- dar au anumite îmbunătățiri:
  - au memorie
    - pentru a reține acțiunile efectuate → au stare proprie (cu istoricul acțiunilor efectuate)
    - se pot întoarce la cuib (și pe baza urmei de feromon)
  - nu sunt complet oarbe – pot aprecia calitatea spațiului vecin
  - execută mișcări într-un timp discret
  - depun feromoni și în funcție de calitatea soluției identificate

ACO – aspecte teoretice

- Urma de feromon are rolul
  - unei memorii colective dinamice distribuită (în colonie)
  - unui depozit cu cele mai recente experiențe de căutare a hranei ale furnicilor din colonie

- Furnicile pot comunica indirect și se pot influența reciproc
  - prin modificarea și mirosirea acestui depozit chimic
  - în vederea identificării celui mai scurt drum de la cuib până la hrană

ACO – algorithm

- ❑ Cât timp nu s-a ajuns la nr maxim de iterații
  1. Inițializare
  2. Cât timp nu s-a parcurs numărul necesar de pași pentru identificarea soluției
    - ❑ Pentru fiecare furnică din colonie
      - Se mărește soluția parțială cu un element (furnica execută o mutare)
      - Se modifică local urma de feromon corespunzător ultimului element adăugat în soluție
  3. Se modifică urma de feromon de pe drumurile parcurse de
    - ❑ Toate furnicile/cea mai bună furnică
  4. Se returnează soluția găsită de cea mai bună furnică

ACO – algorithm

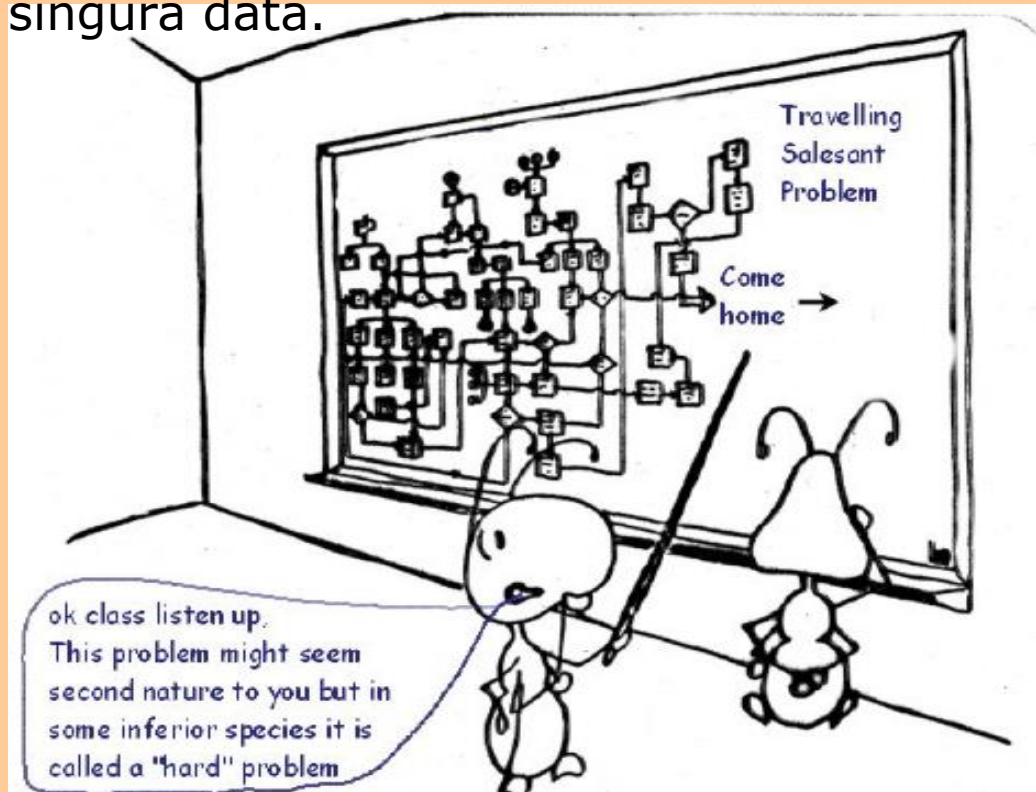

- ❑ 3 versiuni principale în funcție de:
  - Regulile de tranziție de la o stare la alta (regulile de deplasare a furnicilor)
  - Momentul la care furnicile depun feromon:
    - ❑ pe parcursul construcției soluției
    - ❑ la sfârșitul creării unei soluții
  - Furnica deponentă de feromon
    - ❑ Toate furnicile
    - ❑ Doar cea mai bună furnică
- ❑ Versiuni:
  - Ant system (AS)
    - ❑ **Toate** furnicile depun feromon **după** construirea unei soluții **complete** (modificare globală colectivă)
  - MaxMin Ant System (MMAS) $\approx$ AS, dar
    - ❑ doar **cea mai bună** furnică depune feromon **după** construirea unei soluții **complete** (modificare globală a leader-ului)
    - ❑ feromonul depus este **limitat** la un interval dat
  - Ant Colony System (ACO) $\approx$ AS, dar
    - ❑ **toate** furnicile depun feromon **la fiecare pas** în construcția soluției (modificare locală colectivă)
    - ❑ doar **cea mai bună** furnică depune feromon după construirea unei soluții complete (modificare globală a leader-ului)

ACO – exemplu

❑ Problema comisului voiajor

- ❑ *Travelling salesman problem - TSP*
- ❑ să se găsească un drum care să treacă prin n orașe (inclusiv între primul și ultimul) astfel încât costul să fie minim și fiecare oraș să fie vizitat o singură dată.

ACO – exemplu

---

1. Inițializare:

- $t := 0$ (timpul)
- pentru fiecare muchie (i,j) se inițializează
  - $\tau_{ij}^{(t)} = c$ (intensitatea urmei de feromon pe muchia (i,j) la momentul t)
  - $\Delta\tau_{ij} = 0$ (cantitatea de feromon lăsată pe muchia (i,j) de către toate furnicile)
- se plasează aleator m furnici în cele n noduri-oraș ($m \leq n$)
- fiecare furnică își modifică memoria (lista cu orașele vizitate)
  - adaugă în listă orașul din care pleacă în căutare

ACO – exemplu pentru TSP

2. Cât timp nu s-a parcurs numărul necesar de pași pentru construcția soluției (nr de pași = n)

■ Pentru fiecare furnică din colonie

□ Se mărește soluția parțială cu un element (furnica execută o mutare)

- fiecare furnică k (aflată în orașul i) alege următorul oraș pe care îl vizitează (j) astfel:

$$j = \begin{cases} \arg \max_{l \in \text{permis}_k} \{ [\tau_{il}]^\alpha [\eta_{il}]^\beta \} & \text{daca } q \leq q_0 \\ J, & \text{altfel} \end{cases}$$

Regula aleatoare proporțională

- unde:

- q – număr aleator uniform distribuit în $[0,1]$
- q_0 – parametru, $0 \leq q_0 \leq 1$ ($q_0 = 0 \rightarrow$ AS/MMAS, altfel ACO) ← Regula pseudo-aleatoare proporțională
- J este un oraș selectat cu probabilitatea

$$p_{ij}^k(t) = \begin{cases} \frac{[\tau_{ij}^{(t)}]^\alpha [\eta_{ij}]^\beta}{\sum_{s \in \text{permis}_k(t)} [\tau_{is}^{(t)}]^\alpha [\eta_{is}]^\beta}, & j - \text{permis} \\ 0, & \text{altfel} \end{cases}$$

unde:

- p_{ij}^k probabilitatea de tranziție a furnicii k situată în orașul i spre orașul j
- $\eta_{ij} = \frac{1}{d_{ij}}$ - vizibilitatea din orașul i spre orașul j (atractivitatea alegerii muchiei (i,j))
- permis_k – orașele pe care le mai poate vizita a k -a furnică la momentul t
- α – controlează importanța urmei (câte furnici au mai trecut pe muchia respectivă)
- β - controlează importanța vizibilității (cât de aproape se află următorul oraș)

ACO – exemplu pentru TSP

---

2. Cât timp nu s-a parcurs numărul necesar de pași pentru construcția soluției (nr de pași = n)

- Pentru fiecare furnică din colonie

- Se mărește soluția parțială cu un element (furnica execută o mutare)
- Se modifică local urma de feromon lăsată de fiecare furnică pe ultimul element adăugat în soluție

$$\tau_{ij}^{(t+1)} = (1 - \varphi) \tau_{ij}^{(t)} + \varphi * \tau_0$$

- unde:

- φ – coeficient de degradare a feromonului; $\varphi \in [0,1]$; pentru $\varphi = 0 \rightarrow$ AS/MMAS, altfel ACO
- τ_0 – valoarea inițială a feromonului
- (i,j) – ultima muchie parcursă de furnică

ACO – exemplu pentru TSP

---

3. Se modifică urma de feromon de pe
  - drumurile parcurse de toate furnicile (AS)
  - cel mai bun drum (ACO)
  - cel mai bun drum parcurs de cea mai bună furnică (MMAS)

ACO – exemplu pentru TSP

3. Se modifică urma de feromon de pe

• **drumurile parcurse de toate furnicile (AS)**

■ Pentru fiecare muchie

- Se calculează cantitatea unitară de feromoni lăsată de a k -a furnică pe muchia (ij)

$$\Delta\tau_{ij}^k = \begin{cases} \frac{Q}{L_k} & \text{- dacă a } k\text{-a furnică a folosit muchia } (i,j) \\ 0 & \end{cases}$$

- Q – cantitatea de feromon lăsată de o furnică.
- L_k – lungimea (costul) turului efectuat de a k -a furnică

- Se calculează cantitatea totală de feromoni de pe muchia (ij) $\Delta\tau_{ij} = \sum_{k=1}^m \Delta\tau_{ij}^k$
- Se calculează intensitatea urmei de feromoni ca sumă între evaporarea feromonilor vechi și feromonul nou lăsat $\tau_{ij}^{(t+n)} = (1-\rho) * \tau_{ij}^{(t)} + \Delta\tau_{ij}$

- unde ρ ($0 < \rho < 1$) – coeficientul de evaporare a urmei de feromon între 2 tururi complete

ACO – exemplu pentru TSP

3. Se modifică urma de feromon de pe

- **cel mai bun drum** (ACO/MMAS)

- Pentru fiecare muchie a celui mai bun drum

- Se calculează cantitatea unitară de feromoni lăsată de cea mai bună furnică pe muchia (ij)

- L_{best} – lungimea (costul) celui mai bun drum
  - din iterația curentă
  - din toate iterațiile executate până atunci

$$\Delta\tau_{ij} = \frac{1}{L_{best}}$$

- Se calculează intensitatea urmei de feromoni ca sumă între evaporarea feromonilor vechi și feromonul nou lăsat

$$\tau_{ij}^{(t+n)} = \left[(1 - \rho) * \tau_{ij}^{(t)} + \rho * \Delta\tau_{ij}^{best} \right]_{\tau_{min}}^{\tau_{max}}$$

- unde ρ ($0 < \rho < 1$) – coeficientul de evaporare a urmei de feromon între 2 tururi complete
- τ_{min} și τ_{max} – limitele (inferioară și superioară) feromonului;
  - pentru $\tau_{min} = -\infty$ și $\tau_{max} = +\infty \rightarrow$ ACO, altfel MMAS

ACO – proprietăți

□ Proprietăți

- Algoritm iterativ
- Algoritm care construiește progresiv soluția pe baza
  - Informațiilor euristice
  - Urmei de feromon
- Algoritm stocastic

□ Avantaje

- Rulare neîntreruptă și adaptabilă schimbării în timp real a datelor de intrare
  - Ex. Pt TSP graful se poate modifica dinamic
- Feedback-ul pozitiv ajută la descoperirea rapidă a soluției
- Calculul distribuit evită convergența prematură
- Euristică greedy ajută la găsirea unei soluții acceptabile încă din primele stadii ale căutării
- Interacțiunea colectivă a indivizilor

□ Dezavantaje

- Converge încet față de alte căutări euristice
- Funcționează relativ slab pentru instanțe cu mai mult de 75 de orașe ale TSP
- În AS nu există un proces central care să ghideze căutarea spre soluțiile bune

ACO – aplicații

- Probleme de identificare a drumului optim în grafe
  - ▣ Ex. Traveling Salesman Problem
- Probleme de atribuirei quadratice
- Probleme de optimizări în rețele
- Probleme de transport

Recapitulare

□ PSO

- Algoritm de căutare locală în fascicol
- Potențialele soluții → particule caracterizate prin:
  - poziție în spațiul de căutare
  - Viteză
- Căutare cooperativă și perturbativă bazată pe
  - Poziția celei mai bune particule din grup
  - Cea mai bună poziție a particulei de până atunci (particula are memorie)

□ ACO

- Algoritm de căutare locală în fascicol
- Potențialele soluții → furnici caracterizate prin:
  - Memorie – rețin pașii făcuți în construirea soluției
  - Miros – iau decizii pe baza feromonului depus de celelalte furnici (comportament social, colectiv, colaborativ)
- Căutare cooperativă și constructivă

Cursul următor

A. Scurtă introducere în Inteligența Artificială (IA)

B. Sisteme inteligente

■ Sisteme care învață singure

- Arbori de decizie
- Rețele neuronale artificiale
- Mașini cu suport vectorial
- Algoritmi evolutivi

■ Sisteme bazate pe reguli

■ Sisteme hibride

C. Rezolvarea problemelor prin căutare

■ Definirea problemelor de căutare

■ Strategii de căutare

- Strategii de căutare neinformate
- Strategii de căutare informate
- Strategii de căutare locale (Hill Climbing, Simulated Annealing, Tabu Search, Algoritmi evolutivi, PSO, ACO)
- Strategii de căutare adversială

Cursul următor –

Materiale de citit și legături utile

- ❑ capitolul II.5 din *S. Russell, P. Norvig, Artificial Intelligence: A Modern Approach, Prentice Hall, 1995*
- ❑ capitolul 6 din *H.F. Pop, G. Șerban, Inteligență artificială, Cluj Napoca, 2004*
- ❑ documentele din directorul *06_adversial_minimax*

-
- ❑ Informațiile prezentate au fost colectate din diferite surse de pe internet, precum și din cursurile de inteligență artificială ținute în anii anteriori de către:
    - Conf. Dr. Mihai Oltean – www.cs.ubbcluj.ro/~moltean
    - Lect. Dr. Crina Groșan - www.cs.ubbcluj.ro/~cgrosan
    - Prof. Dr. Horia F. Pop - www.cs.ubbcluj.ro/~hfpop